

REFORMATIONS- SPOR

FOR UDSKOLINGEN

1

Før Reformationen ejede kirken en tredjedel af Danmarks bygninger og jorde. Indtægterne derfra gjorde kirken rig. Herudover modtog kirken gaver fra rig såvel som fattig. Kirken var udsmykket med 50 altre med bl.a. meget bekostelige figurer, smukke og kostbart bemalede søjler, kalkmalerier på hvælvinger og buer, altersølv og -guld.

Det eneste eksempel på alterudsmykning der er bevaret i Domkirken, er den store figur af Skt. Jørgen og Dragen. Af en eller anden uforklarlig grund, har den overlevet indtil i dag.

Efter Reformationen har kongen overtaget al kirkens rigdom. Derfor blev det almindeligt, at man skænkede noget til kirken, så man kunne blive husket. Men det var vigtigt, at det ikke måtte koste kirken penge, for kirken var fattig efter Reformationen, som eksempel kan nævnes de fire lysestager, der hænger på søjlerne i Ribe domkirke. Efter Reformationen er det kirkebygningens ejer (kongen eller godsejeren), der betaler udgifterne til vedligehold og præsternes løn.

Hvor kom pengene fra **før** Reformationen? Og hvor kommer pengene fra **efter** Reformationen?

2

Alle kirkens skrifter var ind til Reformationen skrevet på latin, som kun de lærde forstod. Luther sørgede for at oversætte Biblen til tysk.

Alle billeder og udsmykninger bliver fjernet. Det skete nogle steder med stor voldsomhed. Kirker blev raseret og ødelagt. I 1520 vendte Hans Tavsens hjem til Ribe fra universiteterne i Tyskland. Hans Tavsens var, som så mange andre, meget optaget af Luthers tanker. Der var uro i de adelige og kirkelige kredse i Danmark. Ingen af dem ville afgive deres magt og rigdom. Adelen var dem der udpegede de katolske biskopper – ofte blandt deres egen familie. Herhjemme endte det også med en borgerkrig; Grevens Fejde. Christian III gik ind for Luthers lære og i 1536 måtte adelen overgive sig til kongen. Christian III afsatte og fængslede de katolske biskopper. I Ribe blev biskop Ivar Munk fængslet. Kongen var nu kirkens overhoved og overtog kirkens jord og rigdomme. Det var kongen der udpegede biskopperne. Klostrene blev nedlagt. Kirker og kapeller blev revet ned. Her i Ribe rev man 11 kirker og kapeller ned. Hans Tavsens sørgede for, at Biblen blev oversat til dansk. Staten skulle nu tage sig af de syge og de fattige.

Hans Tavsens blev selv biskop i Ribe i 1541. I 1527 var han blevet gift, hvilket var helt uhørt på det tidspunkt for en tidligere munk og præst! Under Hans Tavsens tid som biskop, skete der store forandringer i Ribe Domkirke. Skillevæggen mellem alter og menighed blev fjernet. De mange altre og helgenfigurer var væk. Der var kun højalteret tilbage. Prædikestolen blev centralt placeret, så alle, både mænd og kvinder, kunne høre og forstå, hvad der blev sagt.

Alle skulle lære at læse Biblens ord. De fik hjælp af Luthers Katekismus, som forklarer, hvad der står i Biblen. Bogen er skrevet som spørgsmål og svar, og var udenadslære!

Prædikestolen er fra 1597. Se på prædikestolens udskårne billeder.

Hvilke historier fra Bibelen genkender I på billederne?

3

Middelalderens bispedragt var meget kostbart udsmykket. Biskoppen bar kåbe og kjortel. På hovedet en bispehue, om halsen en stola (en slags tørklæde) og et stort brystkors. På fingrene bar han kostbare ringe og i hånden holdt han en bispestav. Jo flottere dragten var, jo mere viste man Gud, at man tjente ham til ære og samtidig viste biskoppen sin magt. Ivar Munk var den sidste katolske biskop i Ribe. Find Iver Munks gravsten. Gravsten var meget vigtige. Her blev der fortalt om den afdøde. Stenen blev ofte lavet, før man døde, og man sørgede selv for, at gravstenen fik den tekst, man ønskede. Derudover betalte man en afgift til kirken for at blive begravet det bedste sted i kirken og få gravstenen lagt på graven.

Se godt på Iver Munks gravsten. Hvilke magtsymboler kan du få øje på? Hvorfor står han med foden på en løve? Hvad tror du Iver Munk gerne vil huskes for?

- At han var en from kirkelig mand
- At han var en mægtig og from kirkelig mand?
- Hvordan viser symbolerne det?

4

Luther mente, at præster skulle bære den samme dragt som deres ligemænd – borgerne i menigheden. Derfor blev den almindelige borgerdragt for mænd også præsternes dragt. Dragten var også studenternes og de lærdes daglige dragt. Man fik den når man blev optaget på universitetet og læste jura, medicin eller teologi.

Efter Reformationen var moden meget anderledes end i dag. Både rige mænd og kvinder gik på den tid med pibekrave. Præster brugte pibekrave til deres sorte præstekjole, men også dommere og andre af kongens betydningsfulde mænd bar pibekrave. I dag er det kun præsterne, der bærer pibekrave.

Den sorte farve på præstekjolen ansås for fornem. Sort symboliserede, at man var troende og ydmyg over for Guds ord. Nutidens sorte præstedragt og pibekrave ser stort set ud, som den gjorde ved Reformationen.

Find Lauge Andersen Vedels gravmaleri (man kalder det også et epitafium). Læg især mærke til dommedagsmaleriet. Hvordan er deres påklædning? Hvad vil de gerne huskes for? Hvordan kan man se, hvilke to børn der er døde og hvorfor tror I man også malede dem med på billedet?

5

I Domkirken var der før Reformationen 50 altre. Hvert alter havde sin egen helgen. Den vigtigste helgen var Jomfru Maria. Ribe Domkirke er indviet til Jomfru Maria.

Døden var vigtigere end fødslen. Det var nemlig her man kom fra det jordiske liv til det næste, det evige liv. Døden betød, at man skulle igennem skærsilden, som var renselsesstedet, før man nåede paradiset. Rige mennesker købte sig til særlige gudstjenester, dødsmesser, for at komme hurtigere gennem skærsilden. Det var meget dyrt. Rige købmænd og adelige kunne selv betale, men almindelige mennesker havde ikke råd. De gik derfor sammen i gilder eller håndværkerlaug og fik på den måde råd til at betale en præst for at holde en messe eller oprette et alter.

Den røde del af Domkirken, som nu er de yderste sideskibe, blev bygget til for at skaffe plads til de nye altre. På det tidspunkt, hvor der var flest præster ansat, var der 24 præster til at afholde alle messerne.

Folket var vant til at helgenerne var en vigtig del af deres hverdag og det var derfor meget svært for dem pludselig at skulle undvære deres helgen efter Reformationen. Derfor fjernede man simpelthen alle helgenbilleder og figurer! Kristus havde sejret – på latin: *Kristus vincit!* Efter Reformationen blev alle altre også fjernet, så det kun var højalteret, der var tilbage. Højalteret var nu for alle og alle døbte var lige og skulle gå til alters sammen. Præsten samlede menigheden om alteret, som Jesus samlede sine disciple til den sidste nadver.

Hvor mange altre var der i kirken før og efter Reformationen? Find Sct. Georg og dragen. Er skulpturen fra før eller efter Reformationen? Hvordan ser man det?

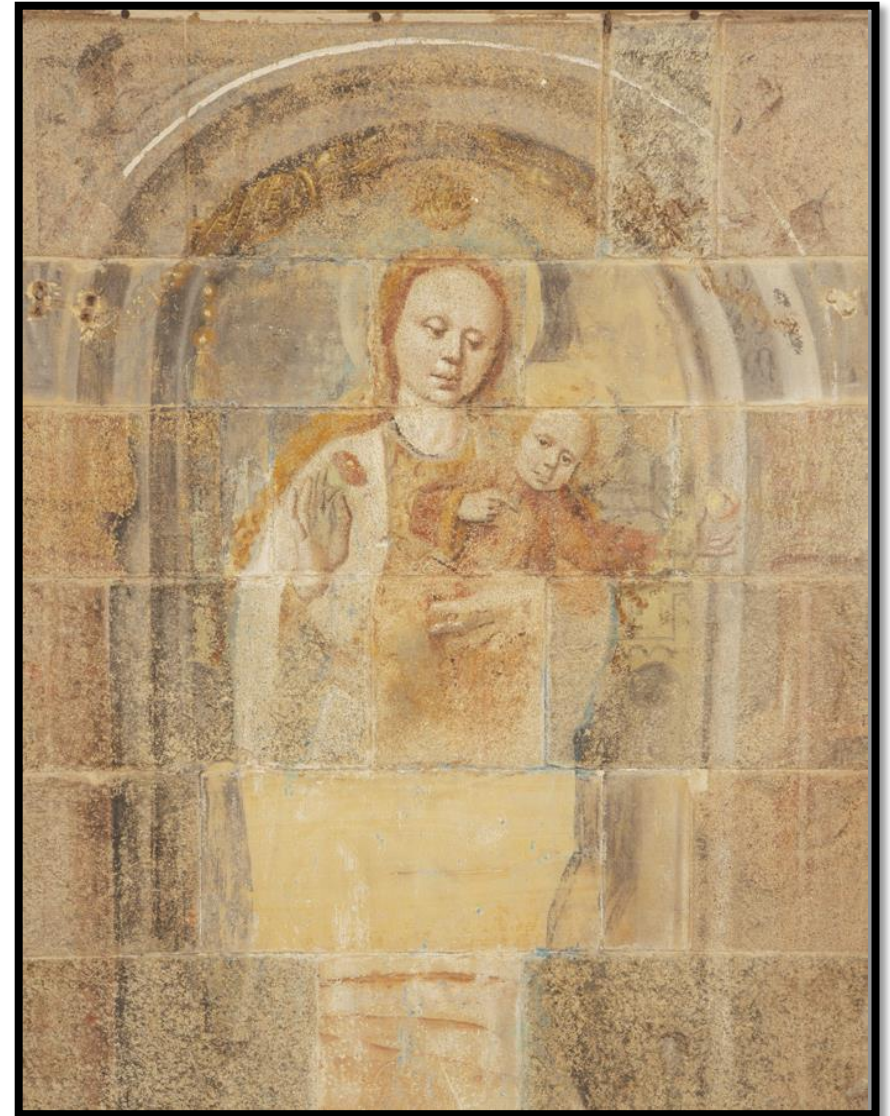
6

Der har været billeder på alle søjlerne i hovedskibet. Men det er kun malerierne på de to søjler i hovedskibet, der er blevet bevaret. På den første søjle er det Jomfru Maria med Jesusbarnet. Det er ganske naturligt, fordi Domkirken hedder Vor Frue i Ribe og altså er en Mariakirke, dvs. indviet til Jomfru Maria.

Billederne på den anden søjle viser de to disciple, Andreas og Bartholomæus.

Før Reformationen kunne man bede helgenerne om hjælp ved at bede dem gå i forbøn for en selv hos Gud eller Jesus. Før Reformationen var der ca. 50 helgenbilleder og helgenaltre i Domkirken. Hvad sker der med helgendyrkelsen efter Reformationen. Find hjælp i teksten fra opgave 5. Gå rundt i kirken. Prøv om I kan finde andre Mariabilleder. Find eksempler på andre Helgenbilleder i Domkirken.

Hjemme på skolen kan I måske arbejde videre med helgener. Vi fejrer dem i stigende grad fx Sankta Lucia, Sankt Nikolaus og Sankt Hans. Ved du om dit navn kommer fra et helgennavn og hvilken betydning det har?

7

Døbefonten er lavet omkring år 1380 og fremstillet af malm. Malm bruges også til at støbe kirkeklokker. Døbefonten er lavet i Lübeck. Omkring år 1500 fik den sin sorte bundfarve og figurerne blev forgyldt.

Før Reformationen blev børnene i dåben dypet helt ned i vandet, også selvom der var is på. I dag nøjes man med at øse vand på barnets hoved. Når hele barnet skulle dypes ned under vandet, skulle der også være plads til det. Derfor er der et stort, dybt kar nede i døbefonten. Karret blev fyldt helt op med indviet vand, og vandet blev stående i døbefonten et helt år! Hvert år 1. søndag i advent, som markerer det nye kirkeår, skiftede man vandet. I dag er der et fladt fad, lavet af messing øverst i fonten, og vandet fornyes til hver eneste barnedåb.

Døbefonten har ikke altid stået tæt ved alteret. Før Reformationen stod den ved indgangsdøren, fordi man ikke ville have "udøbte" ind i kirken. I dag tænker man anderledes. Nu bydes barnet velkommen i Guds Hus og menigheden via dåben. Derfor afholdes dåben ved en gudstjeneste i kirken.

Hvordan foregik dåben før og efter Reformationen? Kan man være kristen uden at være døbt?

Efterord

Historikere ser forskelligt på den Lutherske reformation. En gruppe ser Reformationen på lige fod med andre renæssancebevægelser; som en kamp for intellektuel og personlig frihed. Sammen med det nye byliv, handels og industriens vækst og borgerskabets fødsel førte Reformationen til en ny mere individuel, verdslig livsform. Det brød med middelalderens autoritære, kollektive verden. De mener Reformationen i væsentlig grad bidrog til skabelsen af vores moderne verden.

En anden gruppe historikere lægger vægt på, at Reformationen stivnede i en ortodoksi, en rettroenhed, der ikke var mindre autoritær end den middelalderlige pavekirkes. I stedet for kirken, var det nu bare staten, der styrede den enkeltes tro. Luthers reformation var således ifølge dette syn et tilbageskridt i forhold til den almindelige renæssancebevægelse, hvor man kæmpede for den personlige frihed.

Hvad mener du?

